

**Predbežný zámer implementácie
krátkodobých, strednodobých a dlhodobých cieľov v súlade so
Stratégiou celoživotného vzdelávania 2011, akčného plánu a
odporúčaní projektu SAAIC „Národné fórum ako nástroj
zlepšenia stratégie celoživotného vzdelávania“**

**1. Doterajší vývoj celoživotného vzdelávania na Slovensku
(kľúčové dokumenty)**

- **Memorandum o celoživotnom vzdelávaní** - vypracované Európskou komisiou v roku 2000 s cieľom vytvoriť ucelenú stratégiu celoživotného vzdelávania v Európe;
- **Koncepcia celoživotného vzdelávania v SR** – prijatá vládou SR uznesením č. 157/2004. Vychádzala z Memoranda celoživotného vzdelávania a bola zameraná na oblasť vzdelávania a zamestnanosti. Jednotlivé ciele koncepcie sú v súlade so základnými princípmi trvalo udržateľného rozvoja v oblasti celoživotného vzdelávania;
- **Národná správa o realizácii konzultačného procesu k memorandu o celoživotnom vzdelávaní** - výsledok celonárodnej diskusie k memorandu, so zameraním na kľúčové posolstvá, ktorý priniesol závery, odporúčania a návrhy konkrétnych opatrení;
- **Stratégia celoživotného vzdelávania a celoživotného poradenstva 2007** – prijatá vládou SR uznesením č. 382/2007. Obsahovala návrh systému, ciele a nástroje vybudovania a rozvoja celoživotného vzdelávania a celoživotného poradenstva. V polčase realizácie tejto stratégie (rok 2011) bolo nutné konštatovať, že sa nepodarilo všetky menované priority naplniť a s plnením niektorých z nich sa ani nezačalo;
- **Zákon č. 568/2009 Z. z. o celoživotnom vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov** –ustanovil niekoľko dôležitých inštitútov pre ďalší rozvoj celoživotného vzdelávania: akreditácia na základe kvalifikačných štandardov, uznávanie výsledkov ďalšieho vzdelávania, monitorovanie a prognózovanie vzdelávacích potrieb a ďalšie;
- **Stratégia celoživotného vzdelávania 2011 (inovácia)** - prijatá vládou SR uznesením č. 657/2011, cieľom inovácie stratégie bolo zamerať sa na kľúčové problémy, ktoré bránia k rozvoju fungujúceho systému celoživotného vzdelávania v SR;

- **Akčný plán plnenia Stratégie celoživotného vzdelávania 2011** - prijatý na úrovni ministerstva v marci 2012, odráža priority Stratégie celoživotného vzdelávania 2011 a obsahuje konkrétne opatrenia pre rozvoj celoživotného vzdelávania v krátkodobom horizonte (do roku 2014). Následne bude tento akčný plán vyhodnotený a aktualizovaný na ďalšie obdobie.

2. Zhodnotenie súčasného stavu v oblasti ďalšieho vzdelávania na Slovensku

Podľa výsledkov Štatistického úradu Európskych spoločenstiev Eurostat z roku 2010, počet osôb v Slovenskej republike, ktoré sa zúčastňujú na aktivitách ďalšieho vzdelávania, nepresahuje hodnotu 3 % (Labour Force Survey). Tento ukazovateľ patrí k jedným z najnižších v členských krajinách EÚ. Jednotlivci, ako i zamestnávateľia nemajú k súčasne ponúkaným vzdelávacím programom dostatočnú dôveru, chýba funkčný proces uznávania výsledkov ďalšieho vzdelávania a informálneho učenia sa.

Podobne, súčasná situácia v oblasti poradenstva je charakteristická nedostatkom nástrojov pre uľahčenie orientácie jednotlivcov v ponúkanom vzdelávaní, občanom chýbajú komplexné informácie o tom, aké vzdelávacie programy sú v ponuke, ktoré vzdelávacie inštitúcie ponúkajú tieto vzdelávacie programy a aké sú výstupy z týchto programov. Potenciálnym záujemcom o rozširovanie kvalifikácie v rámci aktivít ďalšieho vzdelávania situáciu sťažuje absencia nástrojov a subjektov pre identifikáciu vlastných vzdelávacích potrieb, čo je jedným z nevyhnutných krokov pri výbere vzdelávacieho programu.

Uvedený výpočet najdôležitejších faktorov vplýva aj na samotnú kvalitu vzdelávacích programov, ktorá v súčasnosti nemá definované princípy jej posudzovania. Spolu s nedostatočnou reakciou vzdelávacích inštitúcií na potreby vzdelávajúcich sa a trhu práce a s absenciou oficiálneho uznania nadobudnutých vedomostí, zručností a spôsobilostí vplývajú tieto faktory na záujem občanov o ďalšie vzdelávanie a ich osobnostný a kariérny rozvoj.

Tento fenomén môže zmeniť skvalitnenie vzdelávacieho procesu ďalšieho vzdelávania, predovšetkým skvalitnenie vzdelávacích programov a zlepšenie vzájomnej komunikácie a prepojenosti medzi kľúčovými aktérmi na trhu práce a decíznou sférou. Zlepšenie situácie by prispelo k vytvoreniu uceleného, efektívneho a flexibilného systému ďalšieho vzdelávania, ktorý by pokrýval reálne kvalifikačné požiadavky trhu práce, a zároveň by uznávaním získaných kvalifikácií prispel k zvýšeniu zamestnanosti a efektivite podnikania. Pre efektívne fungovanie systému ďalšieho vzdelávania musí byť vytvorený doposiaľ neexistujúci systém poradenstva pre dospelých, ktorý bude pomáhať ľuďom pri orientácii v prostredí ďalšieho vzdelávania.

3. Potreby cieľovej skupiny v podmienkach Slovenskej republiky

Na jednotlivcov na trhu práce sú v súčasnosti neustále kladené požiadavky na zvyšovanie, prehĺbovanie, inovovanie či zmenu svojho odborného zamerania (vedomostí, zručností a spôsobilostí). Prostriedkom zmeny je v tomto prípade práve fungujúci systém celoživotného vzdelávania a poradenstva, t. j. systém, ktorý predovšetkým poskytne jednotlivcom také vzdelávacie programy, ktoré povedú k ich lepšej uplatniteľnosti na trhu práce a umožní im ľahko sa orientovať v tejto oblasti. Pritom je potrebné dosiahnuť splnenie kvalitatívnych požiadaviek na vzdelávacie programy, na lektorov ako aj na samotné vzdelávacie inštitúcie.

Cesta k dosiahnutiu tohto stavu vedie cez definovanie požiadaviek na jednotlivé vzdelávacie programy, na lektorov a manažérov ďalšieho vzdelávania ako aj na samotné inštitúcie. Súčasne je potrebné informovať o ponuke vzdelávacích programov, o vzdelávacích inštitúciách, ktoré ich ponúkajú, ako aj o možných výstupoch z týchto vzdelávacích programov, aby sa jednotlivci vedeli v ponuke orientovať, prípadne aby mali možnosť získať poradenstvo v tejto oblasti.

Systém uznávania výsledkov ďalšieho vzdelávania a informálneho učenia sa, ako predpokladu na získanie odbornej spôsobilosti i v systéme ďalšieho vzdelávania a informálneho učenia sa, zabezpečí, aby si jednotlivci mohli jednoducho rozširovať alebo prispôbovať svoju odbornosť požiadavkám na trhu práce a tým zvyšovali svoje šance pre zamestnanosť.

4. Súlad priorít v oblasti celoživotného vzdelávania a projektu SAAIC „Národné fórum ako nástroj zlepšenia stratégie celoživotného vzdelávania“

Všeobecne možno konštatovať, že vo východiskách, zameraní, ako aj záveroch sa materiál *„Odporúčania do akčného plánu na realizáciu Stratégie celoživotného vzdelávania v SR“*, ktorý je výstupom projektu SAAIC „Národné fórum ako nástroj zlepšenia stratégie celoživotného vzdelávania“ zhoduje s obsahom Stratégie celoživotného vzdelávania 2011 a Akčného plánu na jej realizáciu, ktoré vypracovala sekcia ďalšieho vzdelávania a mládeže (ďalej len „SĎVM“). Nezanedbateľnú úlohu pritom zohráva fakt, že v oboch prípadoch závery vznikajú v európskom kontexte a v koordinácii európskych vzdelávacích politík, ktorá tiež spadá do gescie tejto sekcie.

Celoživotné vzdelávanie, s osobitným dôrazom na vzdelávanie dospelých a uznávanie výsledkov ďalšieho vzdelávania a informálneho učenia sa, je dlhoročne jednou z nosných tém európskej diskusie a rozvoja spolupráce v oblasti vzdelávania. Dôkazom je aj pomenovanie

hlavného finančného podporného programu EÚ v tejto oblasti – Program celoživotného vzdelávania 2007 – 2013.

Vyčlenenie 6 nosných tém **odporúčaní SAAIC sa zhoduje s definíciou prioritných oblastí Stratégie celoživotného vzdelávania 2011, ako aj aktivitami Akčného plánu na plnenie Stratégie celoživotného vzdelávania 2011**, snád' len s výhradou vyčlenenia „motivácie“ ako samostatného okruhu, keďže motiváciu k celoživotnému učeniu a prístup k celoživotnému vzdelávaniu považujeme za prierezovú tému prechádzajúcu ako základný princíp všetkými opatreniami i cieľmi stratégie a akčného plánu.

K **rozdielom** medzi zameraním oboch dokumentov možno uviesť, že kým **odporúčania SAAIC sa zameriavajú primárne na odborné vzdelávanie a prípravu hlavne v prostredí stredných škôl, Stratégia celoživotného vzdelávania 2011 má svoje ťažisko v koncepte vzdelávania ľudí počas celého života**, hlavne v dospelom veku a nad rámec formálneho (školského) vzdelávacieho systému, ktoré sa ukazuje ako najmenej rozpracovaná oblasť vzdelávania a poradenstva u nás.

5. Krátkodobé, strednodobé a dlhodobé ciele v oblasti celoživotného vzdelávania v SR

Krátkodobé ciele (2012 až 2014)

Opatrenia na dosiahnutie týchto cieľov sú konkrétne rozpracované v Akčnom pláne plnenia Stratégie celoživotného vzdelávania 2011. Sú zamerané na: zvýšenie atraktivity celoživotného vzdelávania (poskytnúť lepší prístup k informáciám o možnostiach permanentného vzdelávania sa, vrátane napr. zapojenia stredných škôl do CŽV), zvyšovanie relevantnosti vzdelávania pre trh práce (na základe diagnostiky nedostatkov vzdelávacieho systému (výsledku projektu PIAAC) zvyšovať kvalitu a relevantnosť vzdelávacích programov prostredníctvom akreditačného procesu), vybudovanie poradenského systému pre dospelých občanov (rozvíjať kvalitu poradcov, implementovať štandardy kvality poradenskej služby) a zlepšenie prístupu k CŽV (vytvoriť návrh udržateľného finančného nástroja pre zvyšovanie účasti dospelých na CŽV). Jednotlivé úlohy, vrátane termínov ich plnenia, sú uvedené v prílohe č. 1.

Strednodobé ciele (2014 až 2017)

Opatrenia budú nadväzovať na krátkodobé ciele. Dôraz bude pritom kladený na zručnosti a kompetencie pre trh práce. Významným zdrojom informácií pre zvyšovanie súladu medzi vzdelávaním a trhom práce prinesú historicky prvé a medzinárodne

porovnateľné výsledky prieskumu kompetencií dospelých občanov PIAAC (často označovaného ako „PISA“ pre dospelých).

Vzhľadom k očakávanému miernemu zotavovaniu slovenskej ekonomiky je možné očakávať podporu udržateľného finančného nástroja na zvyšovanie motivácie dospelých pribežne sa vzdelávať a zvyšovať svoju kvalifikáciu. Zvlášť je nutné venovať sa ľuďom so žiadnou alebo nízkou kvalifikáciou, ktorí sa v SR takmer vôbec ďalej nevzdelávajú a vyznačujú sa dlhodobou mierou nezamestnanosti.

Kľúčovým prvkom je pokračovať v približovaní formálneho (školského) a neformálneho (ďalšieho) systému vzdelávania. Cieľom je vytvoriť národný systém validácie neformálneho vzdelávania a informálneho učenia sa, ktorý poskytne všetkým občanom možnosť dať si posúdiť svoje vedomosti, zručnosti a kompetencie, nezávisle od toho, ako ich nadobudli. Na tejto validácii sa zakladá udelenie plnej alebo čiastočnej kvalifikácie.

V oblasti poradenstva je výzvou vytvoriť, rozvíjať a stabilizovať sieť kariérnych poradenských centier pre dospelých občanov, ktoré budú poskytovať poradenstvo na základe stanovených štandardov kvality poradenskej služby.

Dlhodobé ciele (2017 až 2020)

V oblasti spolupráce vzdelávania s trhom práce, je dlhodobým zámerom vytvoriť a rozvíjať funkčné mechanizmy spolupráce výmeny poznatkov, monitorovania a prognózovania potrieb trhu práce a následnej inovácie vzdelávacieho obsahu, ktoré by predovšetkým posilňovali transparentnosť vzdelávacieho systému ako celku a zvyšovali dôveru v systém celoživotného vzdelávania. Silu udržateľnosti vidíme v podpore prostredia, v ktorom bude výhodné, najmä pre zamestnávateľov, ale i inštitúcie ďalšieho vzdelávania rôzneho druhu, investovať do ďalšieho vzdelávania a jeho rozvoja.

Kľúčový prvok dlhodobej udržateľnosti a rozvoja systému celoživotného vzdelávania je implementácia systému zabezpečenia kvality vzdelávania. Najmä kvalifikačných štandardov ako základu vzdelávacieho obsahu, nastavenie indikátorov a štandardov kvality a systému validácie neformálneho vzdelávania a informálneho učenia sa, založeného na vzájomnej dôvere zainteresovaných strán.

Nemenej významná oblasť je budovanie systému celoživotného poradenstva ako integrálnej súčasti celoživotného vzdelávania. Cieľom je prepojenie jednotlivých súčastí poradenstva na rôznych úrovniach do homogénneho systému, ktorý umožňuje profilovať občanov od základného, cez stredoškolské a vysokoškolské vzdelávanie až po systém ďalšieho vzdelávania na základe ich talentu, potenciálu, osobných a odborných záujmov.

6. Účel navrhovaných aktivít

Účelom navrhovaných aktivít je zvyšovať podiel ekonomicky aktívneho obyvateľstva participujúceho na programoch ďalšieho vzdelávania, podporiť zvyšovanie kvality ďalšieho vzdelávania s dôrazom na rozvoj kľúčových kompetencií, prehĺbovanie a zvyšovanie kvalifikácií zamestnancov a zvýšiť informovanosť o možnostiach vzdelávania sa počas celého života.

Jedno z najdôležitejších opatrení bude definovať požiadavky na lektorov ďalšieho vzdelávania, manažérov ďalšieho vzdelávania; vytvoriť metodiku tvorby modulových vzdelávacích programov pre lektora ďalšieho vzdelávania, manažérov ďalšieho vzdelávania ako i pre odbornosti najžiadanejšie na trhu práce. Na základe vytvorenej metodiky sa vypracujú modulové vzdelávacie programy pre lektora ďalšieho vzdelávania, manažéra ďalšieho vzdelávania a pre odbornosti najžiadanejšie na trhu práce a tieto sa budú pilotne poskytovať, aby sa overila ich kvalita, efektivita, účelnosť a úplnosť.

Aktivity súčasne podporia vytvorenie systému uznávania výsledkov ďalšieho vzdelávania. Metodika, manuál i vzdelávací program pre členov a predsedov skúšobných komisií a ukážkové skúšky na overenie odborných spôsobilostí osôb budú nevyhnutnou súčasťou tohto procesu. Taktiež budú zadefinované kvalifikačné požiadavky na tútorov pre výkon poradenstva pre dospelých, bude vypracovaný modulový vzdelávací program pre tútora a takisto sa tento vzdelávací program pilotne poskytne.

V centrách poradenstva pre dospelých jednotlivci získajú všetky informácie nevyhnutné pre ich ďalší rozvoj. Informačno-propagačná kampaň a vytvorený systém monitorovania a prognózovania vzdelávacích potrieb, v rámci ktorého budú môcť samotní zamestnávateľia identifikovať ich požiadavky na vzdelanie svojich budúcich zamestnancov, prispieť k zvýšeniu motivácie dospelých na účasti na ďalšom vzdelávaní, k nadobudnutiu prehľadu v rámci tohto systému ako aj k nadobudnutiu dôvery v systém ďalšieho vzdelávania.

7. Naplnenie cieľov v oblasti celoživotného vzdelávania v SR

- Národný projekt s názvom „*Ďalšie vzdelávanie a poradenstvo pre dospelých ako nástroj lepšej uplatniteľnosti na trhu práce*“ prispeje k zvýšeniu účasti dospelých na ďalšom vzdelávaní rozvojom systému ďalšieho vzdelávania a poradenstva pre dospelých tým, že plánuje zabezpečiť kvalitu vzdelávacích programov ďalšieho vzdelávania (cieľ, obsah, forma, metódy vzdelávacích programov), kvalitu vzdelávacích inštitúcií (personálne, materiálne – technické a priestorové zabezpečenie a pod.), vytvoriť sieť poradenských inštitúcií a predovšetkým zabezpečiť účasť zamestnávateľov na ďalšom vzdelávaní a poradenstve pre dospelých, čím sa zvýši ich dôvera k systému ďalšieho vzdelávania, k zamestnávaniu osôb, ktorí absolvovali vzdelávacie programy v rámci ďalšieho vzdelávania a tým i dôvera osôb

zúčastňujúcich sa na aktivitách v rámci ďalšieho vzdelávania k tomuto systému. Navrhované ciele projektu prispievajú k podpore tak krátkodobých (2012 až 2014), ako aj strednodobých (2014 až 2017) a dlhodobých (2017 až 2020) priorít Akčného plánu plnenia Stratégie celoživotného vzdelávania 2011. Riešiteľom projektu je Národný ústav celoživotného vzdelávania. Národný projekt je v súčasnosti v štádiu prípravy. Pri napĺňaní cieľov národného projektu sa počíta so spolufinancovaním z Európskeho sociálneho fondu.

- Ďalším z možných nástrojov podporujúcich plnenie cieľov v oblasti celoživotného vzdelávania je pripravovaný **národný projekt Tvorba Národnej sústavy kvalifikácií**, ktorého realizácia bude v kompetencii Štátneho inštitútu odborného vzdelávania. Cieľom tohto projektu bude tvorba a rozvíjanie efektívneho systému celoživotného vzdelávania a celoživotného poradenstva zameraného na rozvíjanie kľúčových kompetencií, prehĺbovanie a zvyšovanie kvalifikácií v súlade s aktuálnymi a perspektívnymi potrebami vedomostnej spoločnosti dostupné počas celého života pre všetkých občanov SR. Sústava kvalifikácií zároveň tvorí neoddeliteľnú súčasť Národného kvalifikačného rámca a jeho prepojenia na Európsky kvalifikačný rámec pre celoživotné vzdelávanie. Národný projekt je v súčasnosti v štádiu prípravy. Pri napĺňaní cieľov národného projektu sa počíta so spolufinancovaním z Európskeho sociálneho fondu.
- **Nový zákon o celoživotnom vzdelávaní** – potreba vypracovať novú právnu normu pre celoživotné vzdelávanie vychádza z implementácie nových mechanizmov, ktoré budú vytvorené ako výsledky národného projektu. Zákon bude okrem iného upravovať systém overovania a uznávania výsledkov celoživotného vzdelávania, práva a povinnosti účastníkov celoživotného vzdelávania, pôsobnosť orgánov štátnej správy v oblasti overovania výsledkov celoživotného vzdelávania. Návrh zákona o celoživotnom vzdelávaní je zaradený v pláne Legislatívnych úloh vlády SR na prvý polrok 2014.
- **Realizácia podporných projektov pre rozvoj a inovácie v celoživotnom vzdelávaní** – podporným nástrojom plnenia cieľov v tejto oblasti je aj aktívne zapojenie sa do medzinárodných projektov spolupráce. Vhodnými nástrojmi podpory sú najmä komunitárne programy Európskej únie (momentálne Program celoživotného vzdelávania 2007-2013), ale aj finančné zdroje Nórskeho a Švajčiarskeho finančného mechanizmu. Získavanie cenných skúseností v tejto oblasti umožňujú aj viaceré fungujúce nadnárodné tematické siete, ktoré prostredníctvom aktivít svojich členov podporujú rozvoj celoživotného vzdelávania, napr. európska sieť pre rozvoj politik v oblasti celoživotného poradenstva, európska sieť pre rozvoj základných zručností, odborná sieť pre prognózovanie budúcich zručností a znižovania nesúladu medzi vzdelávaním a trhom práce, expertná pracovná skupina pre rozvoj kvality a financovania v oblasti vzdelávania dospelých, atď.

- **Implementácia Odporúčania Rady týkajúce sa validácie neformálneho vzdelávania a informálneho učenia** – dokument zverejnený Európskou Komisiou dňa 5. 9. 2012 ako jeden z kľúčových nástrojov, ktorý má napomôcť rozvoju systémov pre uznávanie nadobudnutých zručností a kompetencií mimo systému školského vzdelávania. Návrh dokumentu bude predmetom pracovných diskusií na úrovni členských štátov EÚ a následne bude prijatý na úrovni ministrov školstva. Zameriava sa na potrebu vyvinutia potrebných nástrojov uznávania, ktoré zlepšujú prenos zručností a kompetencií medzi vzdelávacími systémami, odvetviami i spoločnosťami a tak zvyšujú národnú i nadnárodnú mobilitu pracovnej sily, ale zároveň, prostredníctvom systémov ďalšieho vzdelávania, významne prispieva aj k zosúladiťovaniu zručností s dopytom trhu práce v snahe zabezpečiť dostatok zručností pracovnej sily v rýchlo rastúcich a meniacich sa odvetviach. Odporúčanie bude v podmienkach SR implementované na základe analýz systémov validácie vo vybraných krajinách EÚ, aby bolo možné dostatočne posúdiť prínos pre podmienky SR, s ohľadom na vzdelávací systém a systémy koordinácie medzi trhom práce a vzdelávaním.